

“Живе Україною й для України...”:

нашому співавторові з-за океану Миколі Дупляку — 80

У США проживає чимало наших краян. Це одна з найчисленніших українських громад на американському континенті. Згідно з переписом 1990 року, у США проживало 740,8 тисяч українців [5, с.44]. Частиною цього загалу є Микола Степанович Дупляк — педагог і журналіст, громадський діяч, який протягом багатьох років плідно друкується у нашому “ВісникуТаврійської фундації”, подаючи інформацію про діаспору з перших вуст. А ще відгукуючись у своїх розлогіх рецензіях на нові літературні й наукові публікації в Україні та зарубіжжі.

Наш велешановний співавтор побачив світ 19 лютого 1936 року в селі Рудава Яслиська Сяноцького повіту на Лемківщині в родині Степана та Сусанни Дупляків. Мати походила з роду Єзусків. У дитячі роки М. Дуплякові випало стати свідком і жертвою каральної акції “Вісла”, здійсненої 1947 року тогочасними польськими владними структурами за безпосередньої підтримки з Москви та заохочення з боку Йосипа Сталіна (фактично продовжуваної аж до 1952 р.). Тоді корінні мешканці Холмщини, Лемківщини, Бойківщини, Надсяння, Любачівщини, Білгорайщини, Підляшшя, що ідентифікували себе як українці, як невід’ємна часточка материкової України, були примусово виселені зі своїх пращурівських земель. Разом із своїми батьками М. Дупляк опинився аж у селі Добжиця Кошалінського повіту — на північно-західних теренах Польщі. Навчався він у сільських початкових школах (Слов’янкове, Смахув), у педагогічному та загальноосвітньому ліцеях Кошаліна. У 1959-1980 роках М. Дупляк відвідував заняття Вчительської студії у Щеціні (українська філологія). Він був активістом Українського суспільно-культурного товариства (УСКТ), головою Щецінського міського гуртка цієї організації. У молоді роки писав вірші польською й українською мовами, але їх так і не друкував.

По закінченні студій у Щеціні М. Дупляк виїхав до Америки. Відлік заокеанського буття розпочався для нього з 22 жовтня 1960 року. Батьки М. Дупляка “на рідних землях (на Лемківщині) і на польському засланні займалися сільським господарством”, а переїхавши до США, “батько був робітником”. До Америки перебралися і їхні діти Марія та Степан, а згодом і Микола. Він теж, як і батько, протягом тривалого часу працював на різних підприємствах Америки. Зокрема молодий емігрант працював у галузі текстильної промисловості у Пассейку та Патерсоні, на паперовій фабриці у Кліфтоні та на електropідприємстві у Пассейку. У період з 1962 по 1964 рік він учився на славистичному факультеті Сиракузького університету й отримав ступінь бакалавра. В Українському вільному університеті в Мюнхені М. Дуплякові було присуджено ступінь магістра. У 1966-1968 рр. він працював хіміком-технологом у фармацевтичній компанії у Сиракузах. Із 1968 року Микола Степанович викладав у середніх школах США суспільні дисципліни. Пропрацювавши сім років як учитель суспільних наук, із 1975 р. він перейшов до галузі хімічної промисловості — до компанії синтетичної соди. Але через дев’ять літ це підприємство закрили, тож якийсь час довелося бути безробітним.

Ще починаючи з 1966 року, М. Дупляк працював учителем українознавчих предметів у суботній Школі українознавства імені Лесі Українки в Сиракузах, де крім того, протягом трьох літ виконував функції директора. Діяльність у стінах цього закладу тривала аж до 2005 року. А ще він був інструктором шкільної ради УККА у Школі українознавства в Баффало.

З 1987 року М. Дупляк працював в Українському братському союзі в Скрентоні (Пенсильванія), редагував тижневик "Народна воля". На сторінках цього часопису, як і "Свободи" та інших видань, він умістив багато своїх різнопланових публікацій. Окрім названих газет, М. Дупляк ще чимало друкувався в періодиці діаспори та України: "Америка" (США), "Національна Трибуна" (США), "Лемківські вісті" (Канада), "Наше Слово" (Польща), "Галичина" (Україна) тощо. Його публікаціями пересипані сторінки журналів "Рідна Школа" (США), "Лемківщина" (США), "Рідна Мова" (Польща), "Дзвін" (Україна), "Бористен" (Україна), "Дивослово" (Україна). Статті друкувались також у збірниках: "Аннали Лемківщини" (США), "Шкільна Рада" (1953-2003)" (США) тощо. У польській періодиці М. Дупляк уміщував матеріали під псевдонімами "Тарас", "Дубровський". Додамо, що за підсумками 2010 року він став переможцем у номінації "Публіцистика" конкурсу імені О. Гончара, що проводився дніпропетровським журналом "Бористен".

За перебування у США М. Дупляк діяв у Союзі українських студентських товариств Америки, в Українському конгресовому комітеті Америки, в Організації оборони Лемківщини — секретарем Краєвої управи, у Світовій федерації лемків — ексекутивним секретарем. Він був співредактором чотирьох томів "Анналів СФЛ", "Дерев'яної архітектури українських Карпат" та редактором низки видань: "В рядах УПА", "З Україною в серці", "Мала сакральна архітектура на Лемківщині", "Дівчина з Америки" В. Мерещака тощо. Протягом десятиліть Микола Степанович оформляв Український лемківський музей у Стемфордді та Бібліотеку лемкознавства та УПА, співпрацював в Українському термінологічному товаристві. Він був співзасновником Української кредитової спілки в Сиракузах.

М. Дупляк — гарний сім'янин. У 1964 році він побрався з Галиною Астасов. Подружжя має три доньки — Ярославу, Оксану та Орису. Всі вони закінчили школу українознавства. Ярослава обрала вчительський фах, Оксана стала лікаркою, а Орися — економістом. "У нас із дружиною Галею дев'ятеро внучат віком від трьох до шістнадцяти років, а саме: Ніна, Юлія, Саманта, Адріана, Юлія, Андрійко, Олесь, Стефко і Зенко. Окрім Зенка — всі школярі", — в одній із вісточок з-за океану розповідає Микола Степанович.

У 2000-х роках М. Дупляк став почесним членом міжкафедральної наукової лабораторії "Українська література в англомовному світі" при Херсонському державному університеті. Він є постійним співавтором нашого видання "Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори)", що виходить із 2005 року. За цей період Микола Степанович опублікував у різних числах збірника більше двадцяти своїх матеріалів: "Відбулася III зустріч випускників Щецинської україністики", "Заокеанський тижневик "Народна воля" припинив свою появу", "Національне питання в драматичній поемі "Бояриня" Лесі Українки", "Famine in Ukraine 1932-1933: genocide by other means", "Од слова путь верстаючи до слова", "Новий підручник — велика допомога для вчителів української культури", "Микола Олександрович Француженко-Вірний", "Книга про корифея українського перекладацтва", "Сяйво з-за темних хмар", "Про долю двох українських сіл на Закерзонні", "Вчительські семінари на Союзівці з перспективи часу", "Книга про українську гімназію в Німеччині", "Вийшла історія українського перекладознавства ХХ сторіччя", "Вагома публікація про цікаво прожите життя", "Розкішне літературно-художнє видання", "Появився ювілейний альманах УНС", "Корисний збірник", "Про долю Лемківщини", "Монографія

не тільки про українське село Гребене", "Без вини винуваті", "Про вічність у порах року", "На сторінках епістолярної літератури". Якщо їх об'єднати в цілість, то вийде окрема книжка з текстами різного жанру (рецензія, презентація, анотація, некролог, репортаж тощо).

Та й у даному випуску "Вісника", котрий шановний читач тримає в руках, є розлога рецензія М. Дупляка "Боротьба польських комуністичних служб безпеки з українством". Це відгук на публікацію Аркадіюша Слабіра "Kwestia ukraińska w działalności Służby Bezpieczeństwa PRL" (Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Dokumenty i materiały; Warszawa, 2016). А також уміщено рецензію "Монографія про українське село Журавці на Закарпатті", в якій поціновано видання Омеляна Вішки "Журавці. Село Журавці в документах, на сторінках історії та у споминах його колишніх жителів" (Торунь, 2014).

Це свідчення того, що й переступивши вісімдесятилітній рубіж, Микола Степанович жваво цікавиться минулими й сучасними подіями і в Україні, і в Польщі, і в інших куточках світу, систематично знайомиться з новинками як художньої, так і суспільно-політичної чи наукової літератури, щиро ділиться своїми спостереженнями, враженнями, висновками.

Саме М. Дуплякові належить перший у зарубіжжі відгук на появу нашого "Вісника" — це матеріал із газети "Народна воля" від 15 вересня 2005 року. Детальніше про це можна прочитати в статті Г. Немченко "Відгуки про перше число "Вісника", поданій у другому номері за 2006 рік [4].

Друкується М. Дупляк і в іншому херсонському виданні — збірнику "Вишиванка", що випускається Літературною студією імені Василя Вишиваного при Херсонському державному університеті. Так, у 3-му числі цього альманаху за 2009 рік подано його матеріал "Шевченкіана збагатилась новою публікацією".

До великого Кобзаря у М. Дупляка ставлення особливе. Про це свідчить упорядковане й редакційне ним видання "Борітеся — поборете! Пропам'ятна книжка з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах = Battle on – and win your battle! Commemorative book of the Taras Shevchenko monument unveiling in Syracuse" (Syracuse, N. Y. Taras Shevchenko Memorial Committee, 2010) [1]. Це лише одне з багатьох патріотичних діянь М. Дупляка. Тож у рецензії Роксолани Зорівчак на цю книжку читаємо, що "всі його помисли й мрії, усі його думи — в Україні" [3, с.226]. Додамо, що примірники цього шевченкознавчого видання, до появи якого доклали зусиль і члени редакційної колегії Ірина Купровська-Андерсон, Тома Боцонь, Надія Гайдук, Орест Грицик, Ольга Подоляк та Галина Сobotка, М. Дупляк розіслав по університетах і бібліотеках України, зокрема й до нашого вишу.

Видання "Борітеся — поборете! Пропам'ятна книжка з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах..." — чергове свідчення безмежної шани до Кобзаря з боку української громади в Америці. Відкривається воно передмовою М. Дупляка, в якій осмислюється передісторія та поява пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах 16 жовтня 2005 року: "Для громадян українського роду це була велика й радісна подія. Тоді ж бо сповнилася мрія кількох поколінь українців, які прожили свій вік поза межами рідної України, але ніколи не забували Заповіту нашого національного пророка та борця за справедливість і волю для Українського народу" [2, с.9]. Виявляється, що й у віддаленому минулому не раз були подібні спроби увічнення пам'яті Кобзаря в даному регіоні (до 100-річчя від дня смерті, до 150-річчя від часу народження поета), але вони були невдалими. Та проте неуспіх не охолоджував завзяття громадян. І, зрештою, мрія збулась. М. Дупляк наголошує, що "культ Тараса Шевченка на американській землі все був актуальний. Українські поселенці привезли з собою до Сполучених Штатів велику пошану до свого національного пророка та всюди

дбали про те, щоб здійснювати його заповіді, зберігати Шевченкове слово, а вшановуючи Поета під час щорічних ювілеїв, все згадувати його щирим, добрим словом. Коли ж траплялась можливість, то старалися увіковічнити імя Кобзаря у назвах вулиць і доріг; ставили йому пам'ятники тощо" [2, с.9]. Як справедливо відзначає редактор і упорядник, "це ж бо частинка добрих діл і значних успіхів української спільноти в Америці, що стала прибраною Батьківщиною для вихідців з України в різні часи та з різних причин" [2, с.9].

У книжці наведено паралельно українською та англійською мовами тексти Шевченкових творів ("Заповіт", "Мені однаково", "І мертвим, і живим..."), запропоновано вірші Кобзарєвої тематики ("Хвала Шевченкові" О. Кобця, "Шевченко говорить" Я. Вечера), репрезентовано програму відкриття й посвячення пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах 16 жовтня 2005 року (автор скульптури — Бенедикт Декстер, архітектор — Володимир Бутенко), наведено тексти виступів під час цієї урочистої події — С. Погорельцева, Т. Денисенко, Н. Гайдук тощо. Більшу частину видання становлять статті та дослідження з проблеми "Шевченко й Америка". Це зокрема публікації М. Воскобійника, В. Довгань, Р. Зорівчак, Д. Корбутяка, О. Кравченюка, Ю. Левицького, М. Логази, І. Пігуляка, Я. Розумного, В. Фостуна, М. Француженка й ін. Переважна кількість матеріалів належить перу самого М. Дупляка — "Тарас Шевченко — батько Української Нації", "У світ із Шевченковим Заповітом", "Українська сиракузька громада відкрила пам'ятник Т. Шевченкові", "Ювілейні вшанування пам'яті Тараса Шевченка на терені Сиракуз", "До справи названня одної з вулиць у Сиракузах іменем Т. Шевченка", "Світлу пам'ять Тараса Шевченка все гідно вшанувала українська православна парафія у Сиракузах", "Вклад української громади Сиракуз у будову пам'ятника Т. Шевченкові в столиці США", "Пошанування Тараса Шевченка в стейті Нью-Йорк", "Союзіві відділи в Америці, названі іменем Т. Шевченка", "Шевченко на союзних грамотах", "Вшанування пам'яті Тараса Шевченка в Америці в першій половині ХХ ст.", "Русійна сила УККА в українській спільноті США". Кожна така стаття, попри свою багату інформативну складову, містить ще й чимало спостережень та оцінок щодо буття діаспорних та материкових українців, володіє потужним патріотичним пафосом. Візьмемо для прикладу хоча б останній із названих матеріалів, присвячений літописові діяльності Українського Конгресового Комітету Америки (УККА). Автор простежує діяльність цієї організації від часу її заснування у Вашингтоні 24 травня 1940 року, "коли 805 делегатів із 168 місцевостей створило одне постійне представництво для об'єданого зусилля в боротьбі поневоленої української нації за свої права" [1, с.220]. Зокрема йдеться про створення цією структурою Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету (ЗУАДК), заснування газети "Український кварталник" та встановлення Українського Народного Фонду (УНФ). Через виступи представників УККА на міжнародних конференціях світ дізнавався про становище українців у радянській імперії. Між іншим, М. Дупляк констатує: "Політична діяльність української спільноти в Америці в обороні поневоленого Росією Українського Народу викликала лють окупантів України, а з нею напади радянських засобів масової інформації на УККА та поодиноких провідників української діаспори, яких Кремль та його українські вислужники намагалися всіляко дискредитувати та очорнювати, а відтак порізнити та ділити, щоб зсередини послабити їхню організаційну структуру. Це ж бо завдяки заходам УККА американський уряд визнав терміни "Україна" та "український" в офіційному переписі населення Сполучених Штатів" [1, с.220]. Адже відомо численні випадки фальшування відомостей про українців у СРСР, коли під час подібних кампаній мільйони українців Кубані й Ставропілля, Поволжя чи Далекого Сходу записувалися росіянами. Кремлівська влада бажала, щоб і по всьому світу українців сприймали як росіян, а Україну як пересічну російську провінцію, а не державу.

Можна тільки по-доброму позаздрити такій енергійності й одержимості, працьовитості й організаторським здібностям редактора й упорядника шевченкознавчого видання "Борітеся —

поборете!..”, під обкладинкою якого сусідять найрізноманітніші матеріали діаспорних та материкових українців. За словами Роксолани Зорівчак, це “вагомий унесок до англomовної Шевченкіани та до історії українців у США” [3].

Знаменно, що Микола Степанович постійно уболіває за долею своєї малої батьківщини — прадавнього українського краю Лемківщини, звідки був примусово виселений поляками (наприклад, англomовний збірник "Zakerzonia. Ethnic Cleansing of the Ukrainian Minority in Poland", США). Він щиро цікавиться українським життям у сучасній Польщі. Велику радість М. Дуплякові приносять, наприклад, випуски річника з красномовною назвою “Український літературний провулок”, що редагується поетом, перекладачем, критиком, видавцем, науковцем, педагогом Тадеєм Карабовичем (відгук американського українця на 14-ий том цього збірника за 2014 рік див. у 10-му числі “Вісника” за 2015 рік). Адже це свідчення того, що ніякі репресивні акції не змогли знищити український дух у Закерзонні й унеможливити відродження національної самосвідомості краян та їх культурних виявів.

Рецензуючи ту чи іншу книжку, М. Дупляк нерідко завершує свій матеріал інформацією про те, де можна придбати чи прочитати дане видання. Певно ж, така реклама не раз стає в пригоді авторам, розширюючи коло їх шанувальників.

Назва нашої статті не випадкова. Саме так у одній із своїх публікацій М. Дупляк означив творчу долю Оксани Маковець — авторки поетичних збірок «Чебрець під вікном» (2000), «Гроно калини» (2001), «Вічність у порах року» (2008). Ці ж слова точно характеризують і його самого.

Куди б доля не закидала М. Дупляка, він скрізь намагався жити Україною, діяти задля неї. І хоч за його плечима вже вісім десятиліть, проте не послаблюється творча активність, патріотичне завзяття. В одній із надісланих нам, херсонцям, книжок Микола Степанович зазначив у дарчому написі, датованому 6 жовтня 2010 року, — “від земляка, який ніколи не жив у кордонах України, але й ніколи не забував Шевченкового Заповіту, — все жив для України і для неї все життя працював; чиє серце все раділо доброю вісткою з України та про Україну, все журилося недоброю новиною”. І в цій самохарактеристиці нема нітрохи патетики чи нещирості. Про його патріотизм та одержимість Україною говорять численні діла, реалізовані й заплановані на майбутнє проекти. Тож побажаємо Вам, пане Миколо, козацького гарту, високочолого довголіття і нових публіцистичних виступів та плідних літературно-критичних пошукань ще на багато-багато років!

Література

1. Борітеся — поборете! Пропам'ятна книжка з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах = Battle on – and win your battle! Commemorative book of the Taras Shevchenko monument unveiling in Syracuse – Syracuse, N. Y. Taras Shevchenko Memorial Committee, 2010. - 225 с.
2. Дупляк М. Передмова / М. Дупляк // Борітеся — поборете! Пропам'ятна книжка з нагоди відкриття пам'ятника Т. Шевченкові в Сиракузах = Battle on – and win your battle! Commemorative book of the Taras Shevchenko monument unveiling in Syracuse – Syracuse, N. Y. Taras Shevchenko Memorial Committee, 2010. - С.9.

3. Зорівчак Р. Вагомий унесок до англомовної Шевченкіани та до історії українців у США / Роксолана Зорівчак // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 8. — К.—Херсон: Просвіта, 2012. - С.223-228.
4. Немченко Г. “Відгуки про перше число “Вісника” / Галина Немченко // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 2. — К.—Херсон: Просвіта, 2006. - С.272-273.
5. Трощинський В. П., Шевченко А. А. Українці в світі / В. П. Трощинський, А. А. Шевченко .- К.: Видавничий дім “Альтернативи”, 1999.- 352 с.

Немченко, І.В. “Живе Україною й для України...” : нашому співавторові з-за океану Миколі Дупляку — 80 / І. Немченко // Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори) : літературно-науковий збірник.- Вип. 12. — К.—Херсон: Просвіта, 2016. — С.254-264.